

DE INDISCHE GIDS.

De Indische Gids.

Staat- en Letterkundig Maandschrift.

Directeur: C. E. VAN KESTEREN,

MET VELER MEDEWERKING.

Redacteur van de rubriek Koloniale Literatuur: Dr. T. C. L. WIJNMALEN.

ZEVENDE JAARGANG.

II.

^{XC} LEIDEN. — E. J. BRILL.

OUDE RIJN 33a.

1885.

CORRESPONDENTIE-ARTIKELN.

DE COMPROMITTEERENDE AFTOCHT VAN DEN RESIDENT W. F. SIKMAN VAN MOLO (BINNENLANDEN VAN TIMOR) IN OCTOBER 1881.

In *de Indische Gids* van Januari dezes jaars deelde ik terloops mede, »dat de residenten Hazaart, en Baron van Lijnden na beboet te zijn geworden, uit de binnenlanden van Timor verjaagd werden, en dat den heer Sikman een gelijk lot trof,» alleen om duidelijk te maken dat de hoofden en bevolking van dat eiland ongestraft met het Europeesch gezag den spot kunnen drijven.

Het was mij derhalve aangenaam, dezer dagen op pag. 1123 en verder van dit tijdschrift te zien, dat de heer Sikman het feit van beboeting constateert en bovendien, omdat hij zulks aan zijne reputatie als besturend ambtenaar verplicht acht, een relaas van de aanleiding tot zulk eene ergerlijke brutale handeling ten beste geeft.

Dit relaas, ofschoon eenigszins afwijkende van de op de Timor-Koepang van mond tot mond gaande curieuse verhalen omtrent den bedoelden ongelukkigen aftocht, is zeer merkwaardig en leerzaam, dewijl het eene door den heer Sikman gedane verklaring bevat, waaruit blijkt, dat hij willens en wetens tot de compromitteerende gebeurtenis aanleiding gegeven — de beleediging zelf geprovoceerd — heeft.

Ik zal dit nader toelichten.

Wanneer de heer Sikman, gelijk hij beweert, een groot kenner was van de Timoreesche hoofden, dan had hij zich nooit moeten laten vergezellen door den radja van Amaäbi en andere Koepangsche grooten, die in de binnenlanden gehaat zijn. Door hen als gevolg mede te nemen gaf hij den bergvolken de gelegenheid, of beter gezegd, dwong hij hen, om op deze hoofden »wraak te nemen over aangedane of veronderstelde verongelijkingen» en »zich ten koste van de radja's uit de benedenlanden te verrijken.» Deze tot zijn gevolg behorende hoofden zijn, hoe dan ook, de eerste vazallen van Nederland, en door

anderen die in hun overmoed wanen niets met het Europeesch bestuur te maken te hebben, lichtvaardig en voorbedachtelijk te noodzaken hen te beleedigen, wordt zoowel de Resident, die zulk een beleediging straffeloos moet aanzien en dulden, als de Indische Regeering gecompromitteerd. Het medenemen van, of het »zich laten vergezellen» door, de Koepangsche grooten die te Molo niets te maken hadden en slechts oneenigheid konden doen ontstaan, is en blijft een grove fout, en de Timoreesche hoofden zoo goed kennende heeft de heer Sikman de aangedane beleediging zich zelf berokkend. Het aanzien van het Nederlandsche gezag over de benedenlanden heeft daardoor evenzeer een gevoeligen knak gekregen wat zal de hierboven genoemde radja van Amaäbi van deze treurige ontknooping wel in zich zelve hebben gedacht — hij, die de Nederlandsch-Indische regeering eenmaal een tandelooze krokodil noemde?

De uitwijding van den heer Sikman over het »beklimmen van den berg van Molo» en de »zucht der binnenlandsche hoofden om zich te verrijken» verklaart niets en kan slechts dienen om de goede gemeente zand in de oogen te strooien. Niemand die de Timorsche toestanden kent, zal over dergelijke bêtises glimlachen, maar ten zeerste betreuren, dat de heer Sikman dusdanige gewrochten der fantasie nog noodig heeft geacht, om zich van de door hem zelf erkende fouten te zuiveren. Eene bloote beklimming van bergen voor cartographische opnemingen zonder meer, wordt nooit tegengegaan, of in strijd met de adat geacht. Alleen is dit verboden wanneer men onderling in spanning, in vijandschap verkeert. Bestond er tijdens zijn aanwezen te Molo zulk een verhouding, hetgeen ik veronderstellen moet doordien hij vijandige hoofden als gevolg medenam, dan handelde de heer Sikman, kenner van de Timoreesche hoofden, zeer onvoorzichtig, door een niet-inboorling daartoe af te vaardigen en is de boete-oplegging door hem moedwillig geprovoceerd. Hij had als kenner van de Timoreesche hoofden, zeker van de zaak moeten zijn en niet eerst ter elfder ure de Koepangsche grooten en Chineezers moeten raadplegen, iets dat ook moeilijk kan worden aangeraden, doordien deze lieden somwijlen er genoeg in vinden, om een resident, vooral wanneer zij grieven tegen hem hebben, gelijk men zegt, eens er in te laten loopen. Voorbeelden daarvan behoef ik uit de Timorsche geschiedenis niet aan te halen. In elk geval wekt het bij den onpartijdige bevreemding op, dat de Faktors van Nevkoko en Noembena de handeling van den klerk Rozet op last van den heer Sikman afkeurden; terwijl tijdens mijn eerste aanwezigheid te Molo de verdienstelijke en tot dusverre slecht beloonde civiele gezaghebber Kleian op mijn verzoek denzelfden berg beklom, zonder dat iemand hem of mij deswege lastig viel. Evenmin als de beweerde zucht om zich met een bagatel van f 38.50 en twee snoeren *moeti tanah* te verrijken, kan de ter sprake gebrachte bergbeklimming alleen een reden zijn van boete-oplegging. Er zat meer achter, en dit zou de heer Sikman, wanneer hij waarlijk de groote

kenner was der Timoreesche hoofden, waarvoor hij zich uitgeeft, begrepen hebben.

Door het beboeten der hoofden die tot zijn gevolg behooren, hebben de Faitors én den Resident Sikman én zijn oppasser getroffen, in één woord: allen die met hem medegingen, geen uitgezonderd, want in het oog van den Timorees is zoowel de Resident als de overige leden van zijn gevolg solidair aansprakelijk voor de handelingen of vergrijpen van één of meer hoofden die met hen één geheel uitmaken. Dit is nu eenmaal de algemeene volksovertuiging, en hoe de Heer Sikman het in zijn voordeel ook trachte te draaien of keeren, in het oog der bevolking is hij eveneens door de Faitors beboet en vernederd geworden. Had hij de boete, zoogenaamd op zijn gevolg gelegd, niet terstond doen aanzuiveren, dan zou hij de gevolgen dier solidariteit ook wel in persoon hebben ondervonden.

Toen de Faitors de boete ontvangen en den Resident met zijn gevolg vernederd hadden waren de positiën natuurlijk veranderd en konden zij met trots en welgevallen eene zoogenaamde beleefde opwachting komen maken, van plezier zich verkneukelende en naar 's lands wijze pochende dat zij den vertegenwoordiger van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement voor het oog van geheel Timor ongestraft hadden ten toon gesteld en eenige angstvolle dagen — de heer Sikman spreekt van moord en doodslag, erger dus nog dan het gebeurde onder het bestuur van de residenten Hazaart en van Lijnden — hadden bezorgd.

Na de betaling der boete verkoos de heer Sikman, blijkens zijn relaas en gelijk bekend is, niet langer te Molo een onderzoek in loco naar de veeziekte — welk onderzoek trouwens nog niet begonnen was — in te stellen, evenmin aan de voltooiing van de onvolledige kaart van Timor te arbeiden. Dit is onbegrijpelijk, vooral wanneer, zooals hij de goede gemeente wil doen gelooven, de bedoelde Faitors hem zoo beleefd hebben behandeld. Waarom zond hij de beboete hoofden dan niet terstond terug en stelde hij niet verder het onderzoek zelf in persoon zonder gevolg met een tolk voort? Daardoor zou hij min of meer zijn prestige onder de Timoreezen hebben kunnen releveeren. Neen, de tot zijn gevolg behorende beleedigde hoofden zond hij niet alleen niet terug, maar hij keerde met stille trom met hen samen huiswaarts, zonder zijn doel bereikt te hebben! Deze retraite noemt de heer Sikman euphemistisch »zijnen weg vervolgen.» Hadden de Faitors het niet, om welke reden ook, op hem gemunt, hem niet ongestraft beleedigd — eene beleediging die hij naar zijne eigene verklaring zelf provoceerde — dan zou de heer Sikman, om zijn eigen eer en die van de Indische regeering voor het oog der brutale Timoreezen te redden, zeker langer dan eenige dagen te Molo gebleven zijn. Hoe het zij, de beleefde

Faitors hebben hem — door eenige tot zijn gevolg behorende hoofden te beboeten, voor welker aanzuivering ingevolge 's lands gebruik hij, resident, ook solidair aansprakelijk was, zoomede door vreesaanjaging met \pm 300 gewapende lieden, waartegen zijne 25 slecht gewapende volgelingen niets vermochten — gedwongen zich uit de binnenlanden te verwijderen — een aftocht, even humilient alsof de resident Sikman weggejaagd ware.

Bij dit treurig en ergerlijk incident zal ik niet langer stilstaan, vooral niet omdat de toenmalige Indische regeering daarmede genoegen nam. Ik zou op deze gebeurtenis, die elk Nederlander van verontwaardiging moet doen trillen, in het geheel niet meer teruggekomen zijn, ware het niet dat ik het noodig geoordeeld had den heer Sikman te doen opmerken, dat ik tijdens mijn verblijf van ongeveer een maand in de binnenlanden van Timor, honderden bestuurs- en stamhoofden zoomede hunne vrouwen en kinderen herhaaldelijk heb ontmoet zonder dat ik een van hen heb behoeven op te roepen, — dat ik bij verscheidene hunner een of meer dagen heb vertoefd, althans wanneer de verpestende stank of ongedierte in hunne primitieve woningen mij niet een verblijf onder de boomen deed prefereren, — dat zij ten behoeve van mij en mijn gevolg vee en allerlei levensmiddelen volop brachten en — dat niet-tegenstaande ik den berg van Molo heb doen bestijgen en de gelegenheid voor de binnenlandsche hoofden schooner was om zich te verrijken, niemand van mijn gevolg ergens is beboet of beleedigd geworden. Integendeel te Naitimoe, bij de grens van Portugeesch Timor, alwaar gewoonlijk veel slecht volk, dieven en koppenjagers, bijeenkomt en alwaar ik een paar nachten bleef, liet de radja, hoewel ik mij tegen zulk een barbaarsch bevel opponeerde, bij het invallen van den avond door omroepers in de negari en daarbuiten ronschreeuwen, dat al degenen die mij of mijn gevolg eenigen overlast aandeed op staanden voet gedood zouden worden. Een Naitimoeër, die een tot mijn gevolg behorende Rotenees kwalijk bejegende, werd terstond opgevat en zoude wegens schending der gastvrijheid tot slavernij veroordeeld zijn, ware ik niet tijdig tusschen beiden getreden. Menig feit zou ik uit mijn dagboek nog kunnen aanhalen, doch ik acht zulks voor het tegenwoordige onnoodig. De door mij verkregen resultaten schrijf ik toe aan het feit, dat ik zonder achterlader en revolver en ook zonder 25 slecht gewapende volgelingen onder die woestelingen kwam. Ik maakte de reis alleen vergezeld van een posthouder, een tolk, een oppasser en een bediende tevens kok, zoomede dertig Roteneezen die mijn bagage en proviand, stoel en slaapbenoodigdheden op dertig paarden geladen, begeleidten. Mijne zoogenaamde gewapende macht bestond eenvoudig uit een zekere mate van kennis van de Timoreesche zeden en gebruiken. En dat ik het doel dat ik met mijn reis beoogde zonder stoornis bereikt heb, is voldoende bekend.

8 September 1885.

J. G. F. RIEDEL.